

**Votaziun federala
dals
7 da favrer 1999**

Explicaziuns
dal cussegl federal

1 Elegibilitad en
il cussegl federal

2 Medischina
da transplantaziun

3 Iniziativa
"Proprietad
d'abitar per tuts"

4 Lescha da planisa-
ziun

Objects da la votaziun

1

Emprim project
Conclus federal davart midar las
premissas per l'elegibladad en
il cussegl federal

2

Segund project
Conclus federal concernent ina
disposiziun constituziunala davart la
medischina da transplantaziun

3

Terz project
Iniziativa dal pievel
"Proprietad d'abitar per tuts"

4

Quart project
Midada da la lescha davart
la planisaziun

■ La clausula da chantuns che vala per las elecziuns dal cussegl federal, tenor la quala i na dastga betg derivar dapli ch'in cusseglier federal d'in chantun, duai vegnir remplazzada tras ina reglamentaziun pli actuala e pli flexibla. L'assemblea federala duai resguardar che las regiuns dal pajais e las regiuns linguisticas sajan represchentadas commensuradamain.

■ Oz po ina transplantaziun salvar la vita u augmentar considerablmain la qualidad da viver da blers umans malsauns. Il nov artigel costituziunal incumbense-scha la confederaziun da reglar legalmain quest rom impurtant da la medischina. El scumonda il commerzi cun organs umans e prescriba che la donaziun d'organs, da tessids umans e da cellas umanas stoppia esser gratuita. La legislaziun federala futura duai procurar ch'i vegnian protegidas la dignitad umana, la personalitad e la sanadad e ch'ils organs vegnian attribuids a moda gista.

■ L'iniziativa dal pievel "Proprietad d'abitar per tuts" vul augmentar considerablmain la part da las persunas cun proprietad d'abitar grazia a tschintg mesiras da levgiament fiscal. Il cussegl federal ed il parlament refuseschan l'iniziativa. Gia oz vegn la proprietad d'abitar era promovida fiscalmain. L'iniziativa na tegna betg quai che ses titel empermetta. Ella pregiuditgescha persunas cun entradas pli bassas sco er fittadin(a)s. La finamira d'economia 2001 (finanzas federalas equilibradas) fiss periclitada pervia da las perditas da taglia massivas.

■ Edifizis che na vegnan betg pli duvrads per l'agricultura duain tenor la lescha da planisaziun reve-dida pudair vegnir utilisads sut tschertas premissas per intents betg agriculs. Ultra da quai duain ins pudair construir en il futur edificis per la produczion betg dependenta dal terren en la zona d'agricultura. Cunter la revisiun hai dà in referendum.

Explicaziuns p. 4-9
Text da votaziun p. 6

Explicaziuns p. 10-15
Text da votaziun p. 12

Explicaziuns p. 16-21
Text da votaziun p. 18

Explicaziuns p. 22-27
Text da votaziun p. 28-31

Emprim project

Premissas per l'elegibladad en il cussegl federal

1

■ **La dumonda da la votaziun sa cloma:**
Vulais Vus acceptar il conclus federal
dals 9 d'october 1998 davart midar
las premissas per l'elegibladad en il
cussegl federal?

Il cussegl naziunal ha approvà il project
cun 144 cunter 37 vuschs tar
6 abstenziuns, il cussegl dals
chantuns cun 35 cunter 1 vuschs.

Il pli important en furma concisa

■ L'elecziun dal cussegl federal

Dapi la fundaziun da la confederaziun avant 150 onns vegn la Svizra guvernada d'in cussegl federal da set persunas. Ils commembers dal cussegl federal vegnan elegids da l'assemblea federala mintgamai per quatter onns. Latiers na dastga betg derivar pli ch'in commember dal medem chantun. Questa uschenumnada "clausula da chantuns" è surtut vegnida introducida per proteger ils chantuns pitschens da concentraziuns da pussanza unilateralas.

■ Reglamentaziun memia rigida

La reglamentaziun en vigur vegn oz considerada sco memia rigida. En il davos temp esi succedi pliras giadas che candidatas u candidats pussaivels n'han betg pudì vegnir elegids sulettamain perquai ch'els derivavan d'in chantun ch'era gia represchentà en il cussegl federal. Ensemen cun auters criteris betg fixads en scrit sco parti, schlattaina, lingua, regiun, confessiun euv. restrenscha uschia la clausula da chantuns memia fitg la libertad d'elecziun da l'assemblea federala.

■ Soluziun pli flexibla e pli actuala

Il parlament ha perquai decidì da remplazzar la clausula da chantuns tras ina disposiziun costituziunala pli flexibla e pli actuala. Tar l'elecziun dals commembers dal cussegl federal vegn l'assemblea federala a pudair eleger pli ch'ina persuna or dal medem chantun, ella sto dentant observar che las regiuns dal pajais e las regiuns linguisticas sajan represchentadas commensuradamain en la regenza. Uschia tegna ella quint da la varietad da noss pajais e mantegna l'equiliber federalistic.

■ Ponderaziuns dal parlament e dal cussegl federal

L'assemblea federala ed il cussegl federal na vulan betg snegar l'idea da la compensaziun federalistica ch'è la basa da la clausula da chantuns. Els èn dentant persvadids che la nova disposiziun possia garantir gist uschè bain sco la clausula da chantuns l'equiliber federalistic, ma ch'ella lascha il medem mument ina libertad d'elecziun pli gronda a l'assemblea federala. Perquai recumondan els a pievel e chantuns d'approvar la midada proponida da la costituziun.

Text da la votaziun

Conclus federal davart midar las premissas per l'elegibladad en il cussegl federal

dals 9 d'october 1998

L'assemblea federala da la Confederaziun svizra, avend gi invista dal rapport da la cumissiun da politica statale dal cussegl naziunal dals 28 d'october 1993 ¹ e da la posiziun dal cussegl federal dals 13 da zercladur 1994 ²

concluda:

I

La constituziun federala vegn midada sco suonda:

Art. 96 al. 1 ed 1bis

1 Ils commembers dal cussegl federal vegnan elegids da l'assemblea federala or da tut ils burgais svizzers ch'èn elegibels sco commembers dal cussegl naziunal per la durada da quatter onns.

1bis Latiers esi da resguardar che las regiuns dal pajais e las regiuns linguisticas vegnan represchentadas commensuradamain.

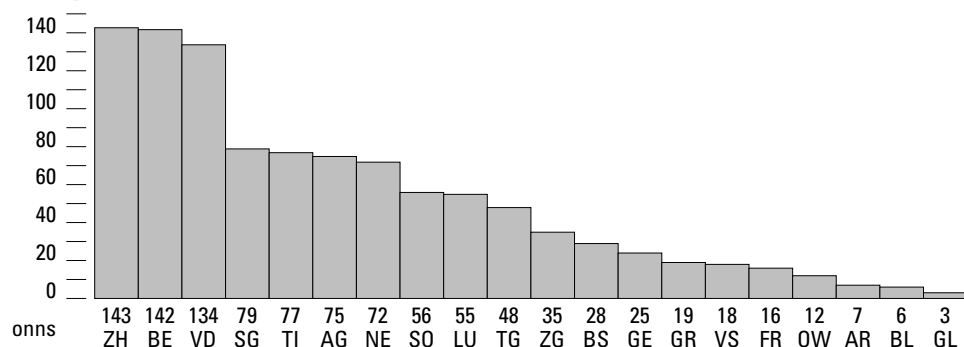
1) FUF 1993 IV 554
2) FUF 1994 III 1370

II

Questa decisiun suttastat a la votaziun dal pievel e dals chantuns.

150 onns cussegl federal 7

■ Represchentaziun dals chantuns en il cussegl federal

La grafica mussa che ils trais chantuns cun la pli gronda populaziun (ZH, BE e VD) eran represchentads bunamain adina en il cussegl federal durant ils 150 onns da la confederaziun. Represchentads bain eran ultra da quai ils chantuns SG, TI, AG e NE. Ils chantuns UR, SZ, NW, SH, AI e JU n'eran perencunter mai represchentads. La clausula da chantuns n'ha damai betg pudì evitar ina represchentanza dischequilibrada en il cussegl federal.

■ Represchentaziun da las cuminanze linguisticas en il cussegl federal

frz.	frz.	frz.	tal.	tal.
tud.	frz.	frz.	frz.	frz.
tud.	tud.	frz.	tud.	frz.
tud.	tud.	tud.	tud.	tud.
tud.	tud.	tud.	tud.	tud.
tud.	tud.	tud.	tud.	tud.
tud.	tud.	tud.	tud.	tud.

5 onns

62 onns

6 onns

36 onns

41 onns

■ commembers dal cussegl federal da lingua tudestga

■ commembers dal cussegl federal da lingua franzosa

■ commembers dal cussegl federal da lingua taliana

Questa grafica mussa quant ferm e per quant temp che las singulas cuminanze linguisticas eran fin uss represchentadas en il cussegl federal da set personas. Il nov artigel costituziunal prevesa expressamain che las regions dal pajais e las cuminanze linguisticas stoppian esser represchentadas commensuradamain en il cussegl federal.

Posiziun dal cussegl federal

1

Il cussegl federal sustegna la revisiun da la constituziun instradada e concludida dal parlament. Questa crescha premissas confurmas al temp e pli flexiblas per l'elecziun en il cussegl federal che la clausula da chantuns. Il cussegl federal recumonda d'approvar il nov artigel da la constituziun surtut per las sequentas raschuns:

■ Meglieras pussaivladads d'elecziun

Tar l'elecziun dals commembers dal cussegl federal surpiglia l'assemblea federala ina gronda responsabladad. I va numnadain per l'elecziun da las persunas che han da governar noss pajais durant ils proxims quatter onns. L'assemblea federala sto perquai esser en la situaziun da pudair eleger las personalitads las pli adattadas. Pervia da la clausula da chantuns èn candidatas u candidats capavels savens betg elegibels sulettamain perquai ch'els derivan d'in chantun ch'è gia represchentà en il cussegl federal. La clausula da chantuns restrenscha memia fitg las pussaivladads d'elecziun dal parlament.

■ Reglamentaziun conferma al temp

En il temp da la mobilitad sa senta blera glieud appartegnenta a plirs chantuns perquai ch'els han vivì per pli ditg en differents chantuns. Els èn abels da represchentar differents chantuns, perquai na fa la clausula da chantuns betg blier senn per els sco premissa per l'elecziun en il cussegl federal. Ultra da quai è l'attribuziun ad in tschert chantun mo reglada precisamain tar mandataris politics. La revisiun da la constituziun pussibilitescha dapli flexibilitad en il process da chattar candidatas e candidats adattads.

■ **Represchentaziun da las parts da la Svizra e da las regiuns linguisticas**

Er en avegnir duain ils commembers dal cussegl federal represchentar noss pajais en tut sia varietad. Quai è garantì er en avegnir. La clausula da chantuns na vegn betg simplamain stritgada, mabain remplazzada tras meglieras disposiziuns protectivas. Il nov artitgel costituziunal sa tegna anc adina al princip da la dieta che ha decidì il 1848 da reglar la represchentaziun federalistica dal cussegl federal en la costituziun empè da la surlaschar al giudicament sulet l'assemblea federala. La nova disposiziun prevesa da resguardar ina represchentaziun commensurada da las regiuns dal pajais e da las regiuns linguisticas tar las elecziuns en il cussegl federal. L'equiliber federalistic vegn uschia garanti en in'otra maniera. Temas ch'il cussegl federal pudess vegnir dominà da represchentantas u represchentants da paucs chantuns èn nunfundadas, er sch'i fiss en il futur pussaivel che pli ch'in commember dal cussegl federal derivia dal medem chantun.

■ **Mantegnair il patratg federalistic**

Cun quai che criteris geografics e linguistics remplazzan la clausula da chantuns, na vegn il patratg federalistic betg be mantegnì, mabain el vegn schizunt rinforzà. La clausula da chantuns actuala è sulettamain ina premissa formala e circumscribta a moda negativa. Cun ella pudess il parlament per exempel eleger

en emprima lingia represchentantas e represchentants da chantuns da la Svizra tudestga en il cussegl federal. A basa da la nova disposiziun n'è quai betg pli pussaivel.

■ **Las tractativas en il parlament**

La refurma da l'elegibladad en il cussegl federal è vegnida instradada dal parlament ed è vegnida approvada cun gronda majoritad. Ins ha er udì vuschs criticas che han tema che la rolla dals chantuns vegnia indeblida tras l'abrogaziun da la clausula da chantuns. Auters han vulì abrogar la clausula da chantuns senza remplazzament. Nagina majoritad ha chattà la proposta da fixar en la costituziun ina represchentananza commensurada da dunnas ed umens en il cussegl federal. La majoritad dal parlament na vul betg restrenscher anc dapli la flexibilitad tar las elecziuns en il cussegl federal.

Per tut quests motivs recumondan il cussegl federal ed il parlament d'acceptar las novas premissas per l'elegibladad en il cussegl federal.

Segund project

Medischina da transplantaziun

2

■ **La dumonda da la votaziun sa cloma:**
**Vulais Vos acceptar il conclus federal
dals 26 da zercladur 1998 concernent
ina disposiziun costituziunala davart
la medischina da transplantaziun?**

Il cussegl naziunal ha approvà il
project cun 158 cunter 11 vuschs
tar 9 abstenziuns, il cussegl dals
chantuns unanimamain cun 42 cunter 0
vuschs.

Il pli important en furma concisa

■ La reglamentaziun giuridica actuala è nunsufficienta

Dapi passa trent'onns è la transplantaziun d'organs, da tessids e da cellas er en Svizra ina metoda da tractament che vegn pratigada cun success. A blers umans esi vegnì salvà la vita u augmentà lur qualidad da viver. Ma la medischina da transplantaziun en noss pajais stat oz sin ina basa giuridica nunsufficienta. Las reglamentaziuns chantunalas n'èn betg unitaras ed han mancanzas. En insaquants chantuns na datti insumma naginas reglamentaziuns. Uschia è la Svizra praticamain il sulet pajais en Europa senza ina legislaziun naziunala da transplantaziun.

■ Ina reglamentaziun sin il stgalim federal è necessaria

La medischina da transplantaziun preschenta dumondas d'ina tala impurtanza ch'ina reglamentaziun federala daventa necessaria. En in emprim pass duai vegnir creada la basa costituziunala necessaria. Il nov artigel da la constituziun oblighescha la confederaziun da procurar per la protecziun da la dignitad umana, la personalitad e la sanadad sco er per in'attribuziun gista d'organs. Ultra da quai vul ins evitar abus cun il scumond dal commerzi cun organs umans e cun fixar che la donaziun haja dad esser gratuita.

■ Singulas resalvas

Malgrà che singuls commembers han deplorà che l'artigel costituziunel saja vegnì formulà a moda memia averta e spostia memia bleras dumondas sin la legislaziun futura, ha ina gronda maiortad dal parlament renconuschì la necessitad da reglar quest sector.

■ Ponderaziuns dal cussegl federal e dal parlament

La reglamentaziun actuala, betg unitara e cun mancanzas, da la medischina da transplantaziun na satisfà betg. I dovra ina reglamentaziun federala per dar in rom impegnativ ed eticamain cler a quest sector impurtant da la medischina, per evitar abus e per garantir la segirtad giuridica. L'artigel costituziunel furma la basa necessaria.

Text da la votaziun

Conclus federal concernent ina disposiziun costituziunala davart la medischina da transplantaziun

dals 26 da zercladur 1998

L'assemblea da la Confederaziun svizra,
avend gi in vista dal messadi dal cussegl federal dals 23 d'avrigl 1997 ¹,

concluda:

I

La costituziun federala vegn midada sco suonda:

Art. 24^{decies}

1 La confederaziun relascha prescripziuns sin il sector da la transplantaziun d'organs, tessids e cellas. Ella procura en quest connex per la protecciun da la dignitad umana, da la personalitad e da la sanadad.

2 Ella fixescha oravant tut ils criteris per in'attribuziun gista dals organs.

3 La donaziun d'organs, da tessids e da cellas d'umans è gratuita. Il commerzi cun organs umans è scumandà.

II

1) FUF 1997 II 653

Questa decisiun è suttamessa a la votaziun dal pievel e dals chantuns.

Directivas per la medischina da transplantaziun

■ Artitgel costituziunal cun princips

Il nov artitgel costituziunal dat a la confederaziun la cumpetenza da decretar prescripziuns sin il sector da la transplantaziun d'organs, tessids e cellas. El cumpiglia ils princips e las directivas per ina legislaziun detagliada da pli tard:

■ Protecziun da la dignitad umana, da la personalitad e da la sanadad.

Tar la legislaziun duai la confederaziun far ses duair per proteger ils bains giuridics suprams ed ils dretgs fundamentals centrals. I va latiers oravant tut per il respect da la dignitad umana il mument da la prelevaziun d'in organ d'ina persuna morta.

■ Attribuziun gista d'organs:

Pervia da la mancanza permanenta d'organs obtegna l'attribuziun gista in'impurtanza particulara. L'artitgel costituziunal na dat a nagin in dretg d'in organ, ma il dretg da tractament egual il mument da l'attribuziun dals organs disponibels.

■ Nagina commercialisaziun:

La donaziun d'organs, tessids e cellas d'umans duai esser gratuita, il commerzi cun organs umans duai esser scumandà. Quests princips duain evitar la commercialisaziun dal corp uman sco er eventuals abus.

■ Lescha da transplantaziun

L'artitgel costituziunal è formulà avertamain. Dumondas sco p. ex. la definienziun e la constataziun da la mort u il consentiment ad ina prelevaziun d'organs vegnan pli tard reglads sin il stgallim legal. Quai vala er per la xenotransplantaziun, quai vul dir la transplantaziun d'organs, tessids e cellas d'animals sin l'uman. Il legislatur po cun quai resguardar il svilup da la medischina da transplantaziun che progredescha spert. Ils dretgs dal pievel restan reservads, perquai che la lescha è sutmesssa al referendum.

■ Medischina da transplantaziun en Svizra

Durant ils ultims diesch onns han ins transplantà en noss pajais 3'750 organs sin pazientas e pazients: 2'630 gnirunchels, 459 cors, 434 dirs (gniroms), 115 pancreas (saliveras dal venter) e 112 loms (pulmons). Dapi il 1985 vegnan coordinadas las activitads dals sis centers da transplantaziun a Basilea, Berna, Genevra, Losanna, S. Gagl e Turitg da Swisstransplant, ina fundaziun privata per la donaziun d'organs e la transplantaziun. A l'entschatta da l'onn 1998 spegavan 459 pazientas e pazients sin in nov organ. 1997 èn mortas 25 persunas perquai chi n'era betg disponibel in organ adattà per ellas.

Posiziun dal cussegl federal

2

L'artigel constituziunal proponì è in emprim pass impurtant per ina reglamentaziun unitara e cumplexsiva da la medischina da transplantaziun en Svizra.

El oblighescha la confederaziun da proteger la dignitad da l'uman, la personalitad e la sanadad, da prevegnir ad abus e da procurar per in'attribuziun gista dals organs.

Il cussegl federal sustegna l'artigel constituziunal per ils sequents motivs:

■ **Stgaffir relaziuns clerass**

La reglamentaziun actuala, betg unitara e plain mancanzas, da la medischina da transplantaziun po chaschunar situaziuns problematicas. Tut tenor en tge chantun ch'ina persuna mora datti ina differenta resposta a la dumonda, sut tge premissas ch'ins dastgia prelevar organs d'ella. En insaquants chantuns è ina prelevaziun permissa, sch'igl è documentà che la persuna morta era d'accord u sche ses confamigliars n'han betg exprimì in'opiniun cuntraria. En auters chantuns dovri la permissiun expressa, deponida a ses temp da la persuna morta, u concedida da ses confamigliars. Singuls chantuns n'han decretà naginas reglamentaziuns. Ina tala dumonda centrala sto tenor l'opiniun dal cussegl federal vegnir reglada a moda unitara.

■ **Respunder dumondas eticass**

Sin il sector da la medischina da transplantaziun sa preschentan dumondas eticass principalas: cura è in uman mort? Tenor tge criteris duai l'attribuziun d'organs vegnir fatga? Esi permiss da trair si animals sco furniturs d'organs per transplantar lur organs, tessids u cellas sin l'uman? Talas dumondas ston vegnir discutadas e regladas cleramain en la lescha da transplantaziun futura. Quella sto dentant sa basar sin ina norma da cumpetenzza fixada en la constituziun.

■ **Attribuir ils organs a moda gista**

La mancanza d'organs existenta fa ord l'attribuziun dals organs disponibels ina decisiun problematica. Perquai stoi esser garantì che questa decisiun vegnia fatga tenor criteris gists. Schlat-taina, razza u relaziuns economicas na dastgan influenzer en naginas manieras l'attribuziun. L'artitgel costituziunal incumbensescha la confederaziun da procurar per in tractament egual da las pazientas e dals pazients.

■ **Nagina commercialisaziun**

Il commerzi cun organs umans n'è betg cumpatibel cun la dignitad umana. Il corp uman na dastga betg vegnir commercialisà e considerà sco martganzia. Il motiv per la donaziun d'organs duai esser la voluntad da gidar, betg in interes finanziel. Transplantaziuns duesan perquai sulettamain esser lubidas cun organs, tessids e cellas dads gratuitamain.

■ **Xenotransplantaziun**

La transplantaziun d'organs, da tessids e da cellas d'animals sin l'uman occupa oz las perscrutadras ed ils perscrutaders en Svizra ed a l'exteriur. In adiever da questa tecnologia n'è il mument anc betg previsibel. I dat anc adina bleras dumondas eticas, medicinas e sanitaras sco er malsegirtads ch'ins sto reglar en il rom da la lescha da transplantaziun futura. Ad interim s'engascha il cussegl federal pervia da las ristgas d'infeziun

per in scumond da la xenotransplanta-zion cun pussaivladads d'excepziuns en in rom fitg limità.

■ **Tractativas en il parlament**

Il parlament ha approvà cun clera maioritad il nov artitgel costituziunal. En las tractativas hai dà er singuls cass d'opposiziun. Uschia han ins argumentà ch'il nov artitgel costituziunal laschia avert bleras dumondas eticas problematicas, sco p. ex. la definiziun dal mument da la mort u il problem da la xenotransplanta-zion. A questas reproschas esi da remartgar che l'artitgel costituziunal na regla naginas dumondas da detagl, mabain ch'el creescha in rom che sto vegnir cumpletà materialmain tras la lescha federala che vegn a suandar. Perquai che la futura lescha da transplantaziun è sutmesssa al referendum, na pon ins er betg discurre d'ina restricziun dals dretgs dal pievel.

Per tut quests motivs recumandan il cussegl federal ed il parlament d'acceptar l'artitgel costituziunal davart la medischna da transplantaziun.

Terz project

Iniziativa dal pievel "Proprietad d'abitar per tuts"

3

■ **La dumonda da la votaziun sa cloma:
Vulais Vos acceptar l'iniziativa dal
pievel "Proprietad d'abitar per tuts"?**

Il cussegl naziunal ha refusà l'iniziativa
cun 109 cunter 66 vuschs tar
10 abstenziuns, il cussegl dals chantuns
cun 29 cunter 10 vuschs.

Il pli important en furma concisa

■ La proprietad d'abitar vegn promovida gia uss

Dapi il 1972 prevesa la constituziun federala la promoziun da la proprietad d'abitar. A basa da quai ha la confederaziun gia realisà differentas mesiras. Grazia a garantias, emprests e contribuziuns betg reimbursablas han ins pussibilità u simplifitgà a blera glied l'access a la proprietad d'abitar. Ultra da quai pon ins utilizar daners da prevenziun per acquistar proprietad d'abitar. En quai che riguarda las taglias pon ins deducir da las entradas ils tschains ipotecars ed ils custs da mantegniment, e la valita da l'atgna fittanza sa chatta considerablamain sut ils fits-chasa. Oravant tut persunas cun paucs meds finanziaus pon acquistar uschia pli tgunsch proprietad d'abitar.

■ Tge vul l'iniziativa?

Cun l'iniziativa dal pievel "Proprietad d'abitar per tuts" ch'è vegnida inoltrada l'onn 1993 vul la federaziun svizra da proprietaris da chasa introducir mesiras che mainan anc pli lunsch. L'iniziativa propona tschintg levgiaments da taglias. Trais da quels prendan en mira ulteriuras reduziuns da la valita da l'atgna fittanza. En il center stat la pretensiun da permetter adattaziuns da la valita da l'atgna fittanza a la chareschia be anc tar la cumpra da la proprietad d'abitar. Duas ulteriuras mesiras pretendan ch'ils daners spargnads ch'èn destinads per acquistar proprietad d'abitar possian

vegnir deducids fiscalmain e ch'ils meds da la prevenziun professiunala vegnian favurisads da la taglia.

■ Sper la finamira ora

L'iniziativa na promovess strusch la proprietad d'abitar, cunzunt betg la proprietad d'abitar per persunas cun entradas bassas. Il stadi stuvevv accetar perditas engrevgiantas da taglias gist a favur da la populaziun bainstanta. En cas che l'iniziativa vegniss acceptada, chaschuness quai perditas fiscalas da 400 fin 500 milliuns francs tar la confederaziun e dad 1 fin 1,4 milliardas francs tar ils chantuns. Ultra da quai vegnessan las fittadinas ed ils fittadins discriminads en cumparegliaziun cun las persunas cun proprietad d'abitar.

■ Il cussegl federal ed il parlament refusan l'iniziativa

L'idea directiva da l'iniziativa è da renconuscher, ella na maina dentant betg a la finamira. A la fin creescha ella stimul per la glied cun grondas entradas. L'iniziativa s'oppona a la sanaziun da las finanzas federalas, e la finamira d'economia 2001 ch'il pievel ed ils chantuns han acceptà il zercladur 1998 fiss periclitada.

Text da la votaziun

Conclus federal davart l'iniziativa "Proprietad d'abitar per tuts"

dals 9 d'october 1998

L'assemblea federala da la Confederaziun svizra, suenter l'examinaziun da l'iniziativa dal pievel "Proprietad d'abitar per tuts", inoltrada ils 22 d'october 1993 ¹, avend gi' invista dal messadi dal cussegl federal dals 24 da matg 1995 ², concluda:

Art. 1

1 L'iniziativa "Proprietad d'abitar per tuts" dals 22 d'october 1993 è valaivla e vegn suttamesa a la votaziun dal pievel e dals chantuns.
2 L'iniziativa dal pievel sa cloma:

I

La constituiun federala vegn cumplettada sco suonda:

Art. 34^{octies} (nov)

Per augmentar la promoziun ed il mantegniment da la proprietad d'abitar per l'agen diever èn las taglias directas da la confederaziun, dals chantuns e da las vischnancas da furmar sco suonda:

1. Daners spargnads destinads per l'acquist da proprietad d'abitar per l'agen diever pon vegnir deducids da las entradas. La legislaziun regla la furma e la dimensiun da la deducziun.
2. Il diever dals meds da la prevenziun professiunala, inclus l'atgna prevenziun liada, per l'acquist e la finanziaziun da proprietad d'abitar u proprietad d'ina societad cooperativa per l'agen diever duai vegnir privilegià fiscalmain.
3. Per mitigiar la grevezza da l'entschatta duain las valitas da l'atgna fittanza vegnir reducidas durant diesch onns suenter l'emprim acquist da la proprietad d'abitar per l'agen diever.
4. Las valitas da l'atgna fittanza èn da fixar a moda moderada, resguardond la promoziun da la furmaziun da proprietad e l'atgna prevenziun. Oravant tut esi da tegnair quint dal caracter spezial economic e giuridic da l'utilisaziun da l'atgna chasa u abitaziun.
5. Valitas da l'atgna fittanza ch'èn fixadas pon vegnir adattadas pir suenter ina midada da maun. Tar midadas da maun tras ierta vegn suspendida l'adattaziun, uschè ditg ch'il consort survivent viva vinavant en l'atgna chasa u abitaziun. En cas d'investiziuns considerablas ch'augmentan la valita pon las valitas da l'atgna fittanza vegnir augmentadas proporziunalmain. En cas d'acquists compensatoris èn da resguardar las valitas da fittanza d'enfin uss.

II

Las disposiziuns transitorias da la constituiun federala vegnan cumplettadas sco suonda:

Disposiziuns transitorias art. 24

Augments da las valitas da l'atgna fittanza che duain entrar en vigur suenter l'acceptaziun da l'art. 34^{octies} tras il pievel ed ils chantuns n'èn betg valaivels, sch'els stattan en contradicziun cun l'art. 34^{octies}.

Art. 2

L'assemblea federala recumonda al pievel ed als chantuns da refusar l'iniziativa.

1) FUF 1994 III 768

2) FUF 1995 III 803

Il comité d’iniziativa fa valair:

“Il pievel giavischa proprietad d’abitar. La gronda maiortad da nossa populaziun giavischa da viver en in’atgna abitaziun u en in’atgna chasa. Ma da tut ils pajais da l’Europa ha la Svizra la part la pli bassa da proprietaris d’abitar. Cun l’iniziativa “Proprietad d’abitar per tuts” duai l’acquist ed il mantegniment da proprietad d’abitar daventar pli attractiv e realisabel per grondas parts da la populaziun. Votaziuns chantunalas dal davos temp èn idas cun success en quella direcziun.

Agid da start. Tar l’acquist da proprietad d’abitar ston ins superar dus impediments: ins sto spargnar l’agen chapital necessari, ed ils emprims pèr onns suentar l’acquist ston esser finanzialmain supportabels. Perquai vul l’iniziativa promover il spargnar e sbassar la grevezza da l’entschatta cun valitas da l’atgna fittanza pli moderadas.

Valita stabila da l’atgna fittanza sco stimol per l’acquist. Per l’acquist da proprietad d’abitar èn ins pront da spargnar e da renunziar. Ma ins na vul betg sa laschar ruinar il plaschair vi da l’atgna abitaziun tras valitas da l’atgna fittanza che creschan permanentamain. Ina valita stabila da l’atgna fittanza tutga perquai tar las mesiras las pli efficacias da promover la proprietad.

Prevenziun per la vegliadetgna. Ina valita da l’atgna fittanza ch’è commensurada e stabila fa daventar pli attractiva la proprietad d’abitar senza daivets per il temp da la vegliadetgna. Igl è dentant in’ingiustia sche gliעד attempada sto pagar adina dapli taglias per la valita da l’atgna fittanza, malgrà che las entradas sa reducechan en la vegliadetgna da pensiun. L’iniziativa pretenda che la valita da l’atgna fittanza na vegnia er betg augmentada per il consort che surviva, uschè ditg ch’el abitescha en l’atgna abitaziun u chasa.

Niz pli grond ch’ils custs. L’iniziativa “Proprietad d’abitar per tuts” na sto betg temair in quint dals custs e da niz. Il niz per l’economia publica è remartgablamain grond, e grazia a las investiziuns liberadas s’augmentan er las entradas fiscalas. Anc pli grond che per l’economia è il niz per la societad e per la famiglia. La proprietad d’abitar è in bain tut particular. Ella vegn amada, tgirada e cultivada, ed ins la vules utilisar fin a la fin da la vita.”

Posiziun dal cussegl federal

A basa da l'incumbensa da la constituziun promo-va la confederaziun la proprietad d'abitar giussa. L'urden da taglias actual facilitescha l'acquist ed il mantegniment da proprietad d'abitar gist a personas cun paucs agens meds finanzials. L'iniziativa è bain ludaivla, ma ella va sper la finamira or. Malgrà in pretsch aut per il stadi avess ella vistas minimalas d'avair success. Il cussegl federal refusa l'iniziativa "Proprietad d'abitar per tuts" spezialmain per ils suandonts motifs:

3

■ L'iniziativa na tegna betg quai ch'ella empermetta

Il titel da l'iniziativa – "Proprietad d'abitar per tuts" – sveglia l'impressiun fallada che tuts possian acquistar proprietad d'abitar. La finamira da l'iniziativa è quella d'augmentar considerablmain la part da las personas cun proprietad d'abitar. Cun las mesiras proponidas na vegn l'iniziativa dentant betg a cuntanscher questa finamira.

■ Paucs stimul per personas cun entradas pli bassas

Gist personas cun entradas pli bassas na pudessan betg profitar considerablmain da l'iniziativa pervia da las tariffas da taglia progressivas. Lur respargns da taglias fischan memia bass. Perquai na gida l'iniziativa strusch ad insatgi cun entradas pli bassas d'acquistar proprietad d'abitar.

■ L'iniziativa favorisescha personas cun entradas pli autas

Profitar pudessan perencunter las personas cun entradas autas. Per els sa resultassan levgiaments da taglia considerabels. En cas che l'iniziativa vegniss acceptada avess il stadi d'acceptar las pli grondas perditas da taglias gist en favur dals pajataglias cun entradas autas. Quels possedan dentant gia atgnas chasas u abitaziuns u pudessan sa lubir talas er senza ulteriurs stimul.

■ Proprietad d'abitar vegn promovida giu oz

Tgi ch'abitescha sez en si'atgna abitaziun u chasa, na paja nagin fit. La contribuziun ch'el avess da pagar sco fittadin è per el sco in'ulteriura entrada e vegn perquai

quintà tar las entradas taxablas sco uschenumnada valita da l'atgna fittanza. En ca. la mesadad dals chantuns e tar la confederaziun sa chatta la valita da l'atgna proprietad fin a 30 pertschient sut ils fits-chasa normals, en ils ulteriurs chantuns è ella anc pli bassa. Ultra da quai vegn l'entrada taxabla dals proprietaris d'abitar reducida tras deducziuns da taglia considerablas. Quai ha per consequenza che tar pli che la mesadad da tut ils proprietaris d'abitar en Svizra surpassan las deducziuns da taglias la summa da l'atgna fittanza. Il spargnar per la proprietad d'abitar vegn ultra da quai promovì en il rom da l'atgna prevenziun liada (pitga 3a) e da la prevenziun professiunala (2. pitga). Er la lescha davart la promoziun da la construcziun d'abitaziuns e da la proprietad pussibilitescha e facilitescha l'acquist da proprietad d'abitar.

■ Las taglias n'èn betg la raschun per la quota bassa da la proprietad d'abitar

Er sche la quota da la proprietad d'abitar en Svizra è bassa cun 31 pertschient, ha ella tuttina pudì vegnir augmentada considerablmain durant ils davos onns. Tar las Svizras ed ils Svizzers importa ella a 36 pertschient, tar famiglias a 41 pertschient, tar attempads a 39 pertschient. Ultra da quai datti grondas differenzas d'in chantun a l'auter (Vallais quasi 60 pertschient, BS ca. 10 pertschient). Tranter la grevezza fiscal e la quota da proprietad d'abitar na datti nagin connex direct. Auters motivs èn pli decisivs. Quai vala p. ex. per las abitaziuns da fittanza d'auta qualitat, la gronda cuntentientscha da blers fittadins, l'introducziun relativamain tarda da la proprietad

en condomini l'onn 1965, la circumstanza ch'ils esters possedan darar abitaziuns u chasas, il giavisch da numerus umans da restar mobils sco er ils pretschs da terren fitg auts fin a l'entschatta dals onns novanta.

■ Fittadins vegnissan pregiuditgads considerablmain

L'urden da taglias sto procurar per in tractament equal da proprietaris e fittadins. Perquai na dastga la valita da l'atgna fittanza betg esser bler pli bassa che la valita da fittanza dal martgà. Sche las valitas da l'atgna fittanza fissan pli bassas ch'oz, sco che l'iniziativa pretenda quai, lura na fiss il tractament equal da fittadins e proprietaris betg pli garanti. In princip impurtant dal stadi da dretg vegniss violà grondamain.

■ Grondas perdidas da taglia – finamira d'economia periclitada

Il pievel ed ils chantuns han decidì il zercladur 1998 cun gronda maioritad da reducir il deficit da la confederaziun (finamira d'economia 2001). L'iniziativa chaschunass perdidas da 400 fin 500 milliuns francs per la confederaziun e dad 1 fin 1,4 milliardas francs per ils chantuns. Perdidas da taglias da tala autezza na van betg d'accord cun la finamira d'economia 2001 da la confederaziun e dals sforzs da spargnar dals chantuns. L'iniziativa s'oppona a las stentas da far finalmain urden cun las finanzas federalas.

Per tut quests motivs recumondan il cussegl federal ed il parlament da refusar l'iniziativa dal pievel "Proprietad d'abitar per tuts".

Quart project

Lescha da planisaziun

4

■ **La dumonda da la votaziun sa cloma:**
Vulais Vos acceptar la midada dals 20 da mars da la lescha federala davart la planisaziun?

Il cussegl naziunal ha approvà il project cun 104 cunter 60 vuschs tar 13 abstenziuns, il cussegl dals chantuns cun 38 cunter 3 vuschs.

Il pli important en furma concisa

■ La planisaziun porscha dapli flexibilitad a l'agricultura

L'agricultura stat sut ina pressiu cre-schenta da concurrenza. Per restar cumpetitiva sto ella pudair reagir a moda flexibla sin las relaziuns che sa midan. Pervia da la midada da las structurass economicas smettan mintg'onn passa 2000 manaschis agriculs cun lur activitad. Il dumber dals edificis betg pli utilisads per l'agricultura s'augmenta. En il rom da la lescha da planisaziun d'enfin uss esi dentant fitg difficil da dar a quests edificis ina nova utilisaziun conform al senn. Ultra da quai impedeschan las prescripziuns actualas per part da far adiever da metodas da produziun modernas. L'agricultura sto perquai obtegnair ina pli gronda flexibilitad, tant en quai che riguarda ils edificis existents sco er puncto las metodas da produziun.

■ Avertura controllada

Il cussegl federal ed il parlament han decidì ch'ins possa utilizar edificis che na fan betg pli basegn per l'agricultura er per intents betg agriculs, sche quai succeda entaifer las directives fixadas. Ultra da quai possibilitescha la midada da la lescha da planisaziun metodas da produziun conform al martgà a basa da tscherts edificis novs: en parts da la zona agricola che vegnan prevedidas per quest intent duain ins pudair permetter la construcziun d'ugls pli gronds per portgs e giaglinas sco er serras sco

edificis conforms a la zona. Sco quai che correspunda a l'usit en auters pajais da l'Europa, duai er la produziun da hors-sol en serras esser pussaivla.

■ Pertge il referendum?

Il referendum è vegnì inizià da l'unìun per proteger ils purs pitschens e mesauns, dal parti svizzer dals verds, da differentas organisaziuns per la protecziun da l'ambient e da singulas federaziuns da planisaziun. Ils adversaris teman surtut che l'agricultura vegnia en il futur confruntada cun la surfabricaziun exagerada cun serras e fabricas d'animals e che la construcziun dischordnada nungiavischada ell'agricultura cuntinueschia senza chal.

■ Ponderaziuns dal cussegl federal e dal parlament

Per che l'agricultura possa restar cumpetitiva sin il martgà, sto ella obtegnair meglras perspectives per il futur e per il svilup en accordanza cun la nova politica agrara. I na fa nagin senn da laschar ir en ruina edificis existents anc mantegnids en lur substanza. Ils giavischs da la protecziun da la cuntrada vegnan ademplids amplamain, perquai che l'utilisaziun vegn circumscribta clementin. Cun la lescha revedida vegn fixà a moda transparenta tge che duai esser permiss en il futur. Uschia vegn creada la segirezza giudiziala necessaria.

Tge porta la revisiun?

Chasas d'abitar agriculas che na vegnan betg pli utilisadas per l'agricultura, duain er pudair esser abitadas da persunas che na lavuran betg u betg pli en l'agricultura.

Edifizis existents, degns da vegnir protegids, duain ins pudair utilizar sut tschertas premissas er per intents betg agriculs. Quai dastga dentant mo esser il cas sch'els na pon betg vegnir mantegnids en in'otra maniera.

La midada da la lescha da planisaziun pussibilitescha als purs sut tschertas premissas d'exercitar activitads betg agriculas sin lur bain puril. Quai po esser per exempel ina pitschna scrinaria, in'ufficina mecanica per maschinas agriculas u in'ulteriura abitaziun per pudair offerir "vacanzas sin il bain puril". Per talas utilisaziuns che na dastgessan oz betg vegnir permissas, sch'il dretg vertent vegn applitgà a moda correcta, stattan dentant mo a disposiziun ils edificis gia existents. Ultra da quai sto il mastergn secundar esser necessari per mantegnair il manaschi agricul.

Ils purs dessan en avegnir er pudair construir uigls da portgs e da giaglinas pli gronds sco er serras per la produzioni da hors-sol en la zona agricula. Quai nu dastga succeder nunlimitadain, mabain mo en tals territoris che vegnan dads liber per quest intent en ina procedura da planisaziun.

Il comité da referendum fa valair:

“Destrucziun da la cuntrada: Na!”

Mintga secunda vegn surbajegià in meter quadrat da terren. Uschia vegn la cuntrada destruida plaun a plaun. La revisiun da la lescha da planisaziun accelerescha quest svilup, perquai ch'ella vul facilitar la construcziun en la zona agricula. Quai succeda a dischavantatg da noss ambient, dals territoris agriculs e da recreaziun. Perquai han las organisaziuns d'ambient ed ils purs pitschens inizià il referendum cunter las midadas da la lescha.

Quatter motivs valaivels cunter questa revisiun:

Na a la construcziun dischordinada ed a la destrucziun da la cuntrada

La lescha da planisaziun procura per la construcziun en las zonas da construcziun. En l'agricultura ed en ils territoris da recreaziun vegnan concedidas excepziuns, per exempel per la transformaziun d'ugls en abitaziuns da vacanzas u per in gudogn accessori sin il bain puril. Questa pratica è sufficiente e na dastga betg vegnir schlargiada. Quai è dentant l'intenziun da las midadas da la lescha. La consequenza: cuntradas intactas vegnan surfabritgadas e la construcziun dischordinada crescha.

Na a las fabricas d'animals e plantaschas da hors-sol

Noss'agricultura consista da manaschis che cultiveschan il terren. La lescha da planisaziun ha fin uss limità la derasaziun da serras e da hallas d'engrasch. La revisiun abrogass l'attaschament al terren ed avriss las portas a la produczion da hors-sol ed a novas fabricas d'animals. Quai s'oppona a la finamira d'in'agricultura ecologica e favuraivla als animals.

Na a la speculaziun dal terren ed a las investziuns falladas

Sche terren agricul vegn mess a disposiziun per intents artisanals, s'augmentan ils pretschs per il terren. Quai attira la speculaziun cun il terren, ed uschia vegn a la curta la gronda part dals purs che dovran terren. Sulettamain proprietari da terren bainstants pon sa permetter da far investziuns custavilas per intents artisanals e concurreraz uschia la mastergnanza locala. Il boom da construcziun en la zona agricula custa nus pajataglias plinavant ulteriurs milliuns d'infrastructura.

Na a dapli birocrazia

La lescha vertenta lascha avert la pussaivladad da conceder excepziuns, ella evitescha dentant excess. Cun ina pluna da novs artitgels da lescha vegn a scrudar la segirezza giudiziala d'ussa, e l'execuziun vegn ad esser pli cumplitgada. La revisiun maina a birocrazia ed a blers novs cas giuridics.”

Posiziun dal cussegl federal

La midada da la lescha da planisaziun stipulescha reglas claras per l'utilisaziun d'edifizis agriculs betg pli duvrads e porscha a l'agricultura l'agid da sa gidar sez.

Ella è in cumpromiss raschunaivel tranter il spazi liber ch'è necessari per il svilup da l'agricultura ed ils giavischs da la protecziun da l'ambient.

Il cussegl federal recumonda la lescha spezialmain per ils suadonts motifs:

■ Agid da sa gidar sez

Sche l'agricultura vul mantegnair sia posiziun en la societad moderna d'industria e da servetsch, sto ella restar cumpetitiva e limitar la grevezza dal stadi chaschunada tras subvenziuns. Ella è perquai sforzada da trair a niz las pussaivladads existentas per la produenziun ecologica e favuraivla. Il project da lescha prevedi porscha a l'agricultura l'agid da sa gidar sez e dat ulteriur spazi liber per l'atgna iniziativa e la creativad. Er en l'agricultura stoi esser pussaivel da sa far valair sco impressaris innovativs e conscients da l'ambient.

■ Naginas ruinas, mabain cuntrada da cultura vivida

Edifizis che na pon betg pli vegnir duvrads per intents agriculs pervia da la midada da structura na duessan betg simplamain ir en ruina. Savens èn quai gist ils edifizis che fan or l'attractivdad d'ina cuntrada. Sch'els avessan simplamain da svanir, sa midass l'aspet da la cuntrada en senn negativ. La via libra ad autras pussaivladads d'utilisaziun è uschia ina contribuziun vi da la protecziun da l'ambient. Ma er per motifs d'utilisaziun raziunala dal terren esì pli raschunaivel da trair a niz edifizis existents er en avegnir. En bleras regions periferas dovri quai per mantegnair la colonisaziun.

■ "Abitar resta abitar"

Tge che duai succeder cun chasas d'abitar agriculas suenter la liquidaziun d'in bain puril è oz contestà. Cun fixar il princip "abitar resta abitar" en la lescha vegn uss garantì ch'ina famiglia da purs che sto dar si ses manaschi na vegn betg sfurzada da midar en la zona da construcziun. Cun quai prendan ins resguard d'ina vart sin la reali-

4

tad vivida e da l'otra vart sin ils lioms emoziunals.

■ **Garanzia d'existenza grazia a novas funtaunas d'existenza**

Blers manaschis purils dovran oz in'entrada supplementara. In manaschi puril duai perquai pudair utilisar sut tschertas circumstanzas quels edificis che na vegnan betg pli duvrads per l'agricultura er per activitads betg agriculas. La midada prevedida da la lescha creescha las premissas per mantegnair bains purils che vegnissan uschiglio bandunads.

■ **Naginas "inslas artisanalas" sin la prada verda**

In gudogn accessori ord in'activitad betg agricula dat als purs ulteriura flexibilitad, senza concurrer seriusamain ina branscha da mastergnanza. Ils manaschis accessoris betg agriculs che vegnissan permiss en il futur avessan d'accomplir las medemas pretaisas sco in manaschi industrial en quai che concerna la protecziun da l'ambient, l'igiens e la segirezza. Activitads betg agriculas èn mo pussaivlas en edificis existents ed en connex cun in'activitad principala agricula. Era en tals cass suttastat il terren cumplainamain al dretg funsil puril ch'impedescha cun success la speculaziun en la zona agricula. Manaschis puramain artisanals tutgan perquai en la zona da construcziun correspondent e na dastgan er en avegnir betg vegnir lubids sin la prada verda.

■ **Nagina inundaziun cun plantaschas da hors-sol e cun fabricas d'animals**

Eventuals dubis che l'admissiun d'edificis per la produziun independenta dal terren fetschia augmentar il dumber da novas

construcziuns en las zonas agriculas n'èn betg giustificgads. Sco fin uss vegn il martgà a decider en tge dimensiun ch'i vegnan construids uigls e serras. Sch'igl è dentant avant maun in basegn per products da hors-sol (p. ex. tomatas, cucumers), duessan quels vegnir producids en Svizra, per evitar ch'ins stoppia importar quels sur tschients kilometers nà da l'exterior. Ils chantuns fixeschan en ina procedura da planisaziun democratica, nua che tals edificis sa cumportan cun la cuntrada. Uschia pon ins evitar a moda effizienza in svilup territorial fallà.

■ **Nagin passaport per ina construcziun dischordinada**

Il princip fixà en la constituziun da zavràr il territori da construcziun da quel che na po betg vegnir surfabritgà sco er ils giavischs da la protecziun da la cuntrada vegnan conservads. Il mantegniment da la cuntrada e dals territoris da recreaziun restan funcziuns centralas da la zona agricula. Er qua èn las temas ch'i vegnia promovida in'ulteriura surbajegiada e construcziun dischordinada da cuntradas intactas betg motivadas. La midada da lescha prevedida permetta mo edificis novs ch'èn necessariis per l'agricultura. Per utilisaziuns betg agriculas stattan mo a disposiziun ils edificis gia existents. La midada da la lescha da planisaziun na vegn betg a chaschunar in boom da construcziun e na vegn betg a chargiar il pievel cun ulteriurs custs.

■ **Per tut quests motivs recumondan il cussegl federal ed il parlament d'approvar la lescha da planisaziun revedida.**

Text da la votaziun

Lescha federala davart la planisaziun dal territori (Lescha da planisaziun LP)

Midada dals 20 da mars 1998

L'assemblea federala da la Confederaziun svizra, avend gi invista dal messadi dal cussegl federal dals 22 da matg 1996 ¹, concluda:

I
La lescha da planisaziun 2 vegn midada sco suonda:

Art. 16 Zonas agriculas

1 Zonas agriculas gidan a garantir a lunga vista la basa d'alimentaziun dal pajais, a mantegnair l'agricultura ed il spazi da recreaziun u a la cumpensaziun ecologica. Conform a lur differentas funcziuns duain ellas vegnir tegnidas libras per gronda part da surbajegiadas. Ellas cumpiglian terren che:

- a. è adattà per la cultivaziun agricula u l'orticultura da produenziun e vegn duvrà per ademplir las differentas incumbensas da l'agricultura; u
 - b. duai servir a la cultivaziun agricula en l'interess general.
- 2 Sche pussaivel vegnan zavradas or surfatschas coerentas pli grondas.
- 3 Ils chantuns resguardan commensuradamain las differentas funcziuns da la zona agricula en lur planisaziuns.

Art. 16a Edifizis e stabiliments confurms a las zonas en la zona agricula

1 Conform a las zonas èn ils edifizis e stabiliments ch'èn necessaris per la cultivaziun agricula u per l'orticultura da produenziun. Ina circumscriziun pli detagliada da la conformitad a la zona en il rom da l'art. 16 al. 3 resta resalvada.

2 Edifizis e stabiliments che gidan ad augmentar l'intern d'in manaschi agricul u d'in manaschi d'orticultura da produenziun èn en mintga cas confurms a la zona.

3 Edifizis e stabiliments che surpissan in augment intern pon vegnir permiss sco confurms a la zona, sch'els duain vegnir construids sin in territori da la zona agricula ch'il chantun dat liber per quest intent en ina procedura da planisaziun.

1) FUF 1996 III 513
2) DS 700

Art. 16b Scumond d'utilisaziun

Edifizis e stabiliments che na vegnan betg pli utilisads conform a la zona e che na dastgan betg vegnir utilisads en il senn dals art. 24-24d na dastgan betg pli vegnir duvrads. Quest scumond scroda uschespert ch'els pon puspè vegnir duvrads conform a la zona.

Art. 24 Excepciuns per edifizis e stabiliments ordador las zonas da construcziun

En divergenza a l'art. 22 al. 2 lit. a pon vegnir concedidas las permisziuns da construir edifizis e stabiliments u da midar lur intent, sche:

- a. l'intent dals edifizis e stabiliments pretenda in lieu ordador las zonas da construcziun; e
- b. i na s'opponan nagins interess predominants.

Art. 24a Midadas d'intent senza mesiras da construcziun ordador las zonas da construcziun

1 Sche la midada da l'intent d'in edifizis u d'in stabiliment ordador las zonas da construcziun na pretenda naginas mesiras da construcziun en il senn da l'art. 22 al. 1, è la permissiun da dar, sche:

- a. quai n'ha nagins novs effects sin il territori, l'avertura e l'ambient; e
- b. sch'ella n'è betg nunlubida tenor in auter decret federal.

2 La permissiun excepziunala è da dar cun la resalva ch'i vegnia d'uffizi disponi autramain sche las relaziuns sa midan.

Art. 24b Manaschis accessoris betg agriculs ordador las zonas da construcziun

1 Sche manaschis agriculs na pon betg pli exister vinavant senza in'ulteriura funtauna d'entradas, pon vegnir lubidas mesiras da construcziun per indrizzar in manaschi accessoris betg agricul, ma da gener parentà en edifizis e stabiliments existents. La pretensiun tenor l'art. 24 lit. a na sto betg esser accomplida.

2 Il manaschi accessoris dastga vegnir manà sulettamain dal cultivatur dal manaschi agricul.

3 L'existenza dal manaschi accessoris è da remartgar en il register funsil.

4 Manaschis accessoris betg agriculs furman parts integralas dal manaschi agricul ed èn suttamess al scumond da partiziun reala e da parcellaziun tenor ils art. 58-60 da la lescha federala dals 4 d'october 1991 ¹ davart il dretg funsil puril.

5 Las disposiziuns da la lescha federala dals 4 d'october 1991 davart il dretg funsil puril concernent ils mastergns accessoris betg agriculs n'èn betg applitgablas per ils manaschis accessoris.

1) DS 211.412.11

Art. 24c Edifizis e stabiliments existents betg confurms a la zona ordador las zonas da construcziun

- 1 Edifizis e stabiliments ordador las zonas da construcziun, utilisabels tenor lur destinaziun, che na correspundan betg pli a la zona vegnan protegids da princip en lur existenza.
- 2 Cun la permissiun da l'autorità competenta pon tals edifizis e stabiliments vegnir renovads, modificgads parzialmain, engrondids cun mesira u reconstruids, sch'els èn vegnids construids u midads legalmain. I resta resalvada en mintga cas la cumpatibilità cun ils giavischs impurtants da la planisaziun dal territori.

Art. 24d Excepciuns dal dretg chantunal per edifizis e stabiliments ordador las zonas da construcziun

- 1 Il dretg chantunal po permetter utilisaziuns betg agriculas en edifizis d'abitar agriculs ch'èn mantegnids en lur substanza.
- 2 Il dretg chantunal po ultra da quai permetter ina midada cumpletta da l'intent d'edifizis e stabiliments reconuschids sco digns da protecziun, sche:
 - a. quels èn vegnids mess sut protecziun da l'autorità competenta; e
 - b. sche lur mantegniment permanent na po betg vegnir garantì en in'otra maniera.
- 3 Permissiuns tenor ils alineas 1 e 2 pon mo vegnir dadas, sche:
 - a. l'edifizis u il stabiliment na po betg pli vegnir duvrà per l'intent d'enfin uss, è adattà per l'utilisaziun prevedida e na chaschuna betg la construcziun d'in edifizis remplazzant che n'è betg necessari;
 - b. la parita exteriura e la structura da basa da l'edifizis restan per gronda part nunmidadas;
 - c. i fa basegn sulettamain d'in schlargiament minim da l'avertura existenta e sche tut ils custs d'infrastructura che stattan en connex cun la midada cumpletta da l'intent dals edifizis e stabiliments vegnan adossads al proprietari;
 - d. la cultivaziun agricula dal territori cunfinant n'è betg periclitada;
 - e. i na s'opponan nagins interess predominants.

Art. 25 al. 1bis e 2

- 1bis Els fixeschan terms e lur effects per tut las proceduras per construir, midar u per midar l'intent d'edifizis e stabiliments.
- 2 L'autorità chantunala competenta decida tar tut ils projects da construcziun ordador las zonas da construcziun, sch'els èn confurms a la zona u sch'i po vegnir concedida ina permissiun excepziunala per els.

Art. 34 al. 1

Il recurs da dretg administrativ a la dretgira federala è admess cunter decisiuns da las ultimas instanzas chantunales davart indemnisaziuns sco consequenza da restricziuns da proprietad (art. 5), davart la conformitad a la zona d'edifizis e stabiliments ordador las zonas da construcziun sco er davart permissiuns en il senn dals art. 24-24d.

Art. 37a Edifizis e stabiliments industrials betg conformus a la zona ordador las zonas da construcziun

Il cussegl federal regla, sut tge premissas ch'èn admessas midadas da l'intent d'edifizis e stabiliments industrials construids avant il 1. da schaner 1980 u che na correspundan dapi quella giada betg pli a la zona sco consequenza da midadas dals plans d'utilisaziun.

II**Midada dal dretg d'enfin uss**

La lescha federala dals 4 d'october 1991¹ davart il dretg funsil puril vegn midada sco suonda:

Art. 10 al. 3

³ Edifizis e stabiliments betg agriculs sco er parts d'edifizis e stabiliments che na pon u dastgan betg vegnir separads da l'agricultura u da la parcella agricula, èn d'integrar en la stimaziun cun la valita da retgav che resulta da l'utilisaziun betg agricula.

Art. 60 lit. e

L'autorità chantunala da permissiuns lubescha excepziuns dal scumond da partiziun reala e da parcellaziun, sche:

e. in edifizis agricul cun il terren necessari che na vegn betg pli utilisà per cultivar in bain puril u ina parcella agricula duai vegnir surdà al proprietari d'in bain puril vischin u d'ina parcella agricula vischina per in diever conform a la zona e sch'ins po cun quai evitar la construcziun d'in edifizis che stuess vegnir lubì tenor l'art. 16a da la lescha da planisaziun 2.

III

Referendum ed entrada en vigur

¹ DS 211.412.11

² DS 700; CUL ... (FUF 1998 1455)

¹ Questa lescha è suttamessa al referendum facultativ.

² Il cussegl federal fixescha l'entrada en vigur.

PP
Spediziun postala

Spediziuns enavos
a la controlla d'abitants
da la vischnanca

Recumandaziun a votantas e votants

Il cussegl federal ed il parlament recumandan a las votantas ed als votants da vuschar ils 7 da favrer 1999 sco suonda:

■ **Gea** al conclus federal davart la midada da las premissas per l'elegibilitad en il cussegl federal

■ **Gea** al conclus federal concernent ina disposiziun da constituziun davart la medischna da transplantaziun

■ **Na** a l'iniziativa dal pievel "Proprietad per tuts"

■ **Gea** a la midada da la lescha da planisaziun